

Paul Boncour

Tri osebnosti so vtisnile povojni francoski mednarodni politiki popolnoma svoje lice. Pokojni Briand je skoraj eno desetletje vodil čisto samoniklo politiko; potem je ravnal krmilo nekaj časa Edouard Herriot, danes pa je videti, da Paul — Boncour zavzema v vodstvu moderne francoske politike tisto mesto, ki ga je pred njim zavzel pokojni Briand. Oba gledata enako na mednarodno politiko. Oba namreč vidita v organizaciji evropske unije edino rešitev evropske kulture. Če pa je bil Briand romantično univerzalen, če je bil politik, ki je mislil, da za to svojo panevropsko originalnost ne sme pričakovati nobene usluge od zgodovine, potem je Boncourjeva politika čisto nasprotnega značaja; strupeno je zagrizena in usmerjena v notranjost evropskega človeka. Briandovo človekoljubje je romantično in prisrčno. Boncourjeva politika pa je politika zmage lepih čednosti nad nelepimi, ki so edine zmiraj rušile duhovno in tudi politično ravnovesje v Evropi.

Zato je treba, da se v naši stari Evropi zopet vzbudi smisel za osnovno zahtevo vsake politike, ki je **zakonitost**, pa naj si bo ta človeškega ali božjepravnega izvora. Tej zakonitosti pa je treba najti pravo **metodo** za harmonično delo vsega evropskega človeštva, ki naj omogoči vsem evropskim narodom, da izrazijo pravo **pojmovanje** o tej novi evropski skupnosti.

I.

Briand je branil versailleske mirovne pogodbe z vsemi tistimi zakonitostmi, ki so držale kvišku ta nesrečni mednarodni politični okostnjak. Ravno z izpolnjevanjem vseh določil versailleske mirovne pogodbe je lahko prav kmalu dokazal, da je Versailles v moderni Evropi nesmisel in da iz tega mirovnega traktata ne filozofija in ne politika ne moreta ustvarjati ničesar večnega. Tako okoli l. 1924. se je ta dokaz o neizvršljivosti versailleske mirovne pogodbe popolnoma posrečil. Vse, kar je bilo zasnovano na Versaillesu, se je izkazalo za nemogoče. Konference v Cannesu, Genovi, Spaaju, San Remu in nesrečni Poincaréjev nastop v Porurju so dokazali, da se iz Versaillesa niti na gospodarskem, niti na vojaškem in političnem polju ne da ničesar več ustvariti. Ameriška diplomacija se je izločila iz evropske zmede in si s svojimi pomorskimi sporazumi ustvarjala v Atlantiku in Pacifiku tisto, česar ni dobila od neenotne Evrope v Versaillesu. Angleška vojaška pomoč Franciji v Porurju ni bila več na razpolago in angleške čete v Porurje niso vkorakale. Italijanska politika pa je pravkar začela obračunavati z zadnjimi ostanki liberalizma in zmiraj bolj prehajala na polje narodne in mednarodne osamosvojitve.

Vse, kar je predstavljalo edino zakonitost takratnega političnega reda v Evropi, se je zrušilo, in Briandu ni preostajalo drugega nego da izven Versaillesa poskuša ustvariti oblike nove zakonitosti, ki bi bila bližje evropski neposrednosti nego pa je bila versailleska. Sledil je Locarno; temu je kmalu nato sledil vstop Nemčije v Zvezo narodov; pričela so se prva pogajanja za takozvani ženevski protokol. Locarno je bil predvsem vojaška garancija med Anglijo, Francijo in Italijo na eni strani in Nemčijo na drugi strani, kjer si pogodbeniki med seboj jamčijo, da naj bo Ren meja med Francijo in Nemčijo. Nemčija nikdar ne bo več z vojaško silo zahtevala nazaj Alzacije in Lorene, vsi spori okoli porenške meje pa se podvržejo posebnim razsodiščnim komisijam. Vstop Nemčije v Zvezo Narodov je bil nato logična posledica locarnskega sporazuma, temu sledeča pogajanja za ženevski protokol pa so bila nujna za popolen uspeh politike, ki je bila

zamišljena v Locarnu. Angleška diplomacija pa je ženevski protokol ravno tako odklonila kakor je obsodila porursko ekspedicijo. Po njenem mnenju za večni mednarodni garancijski pakt, kar je hotel biti ženevski protokol, še ni nastopil čas, ker še ni mogoče nastopil čas, da bi se mogel onemogočiti vojni konflikt tako na evropskem kontinentu, še manj pa v drugih delih sveta. Da pa je ironija še večja, je moral biti ravno Mac Donald kot predsednik takratne angleške vlade tisti, ki je odklonil podpis Anglije na Briandov ženevski protokol, ki bi lahko iz celega sveta ustvaril tisto, kar si zmedena Evropa ni mogla ustvariti l. 1918. v Versaillesu. Če se je l. 1919. zrušil pravi red zakonitosti v Evropi, potem se je l. 1925. z odklonitvijo ženevskega protokola zrušil še ves red zakonitosti v izvenevropskem ravnovesju.

Poraz je bil dovolj jasen in ga ni bilo mogoče več zakrivati. Iz evropske politike so začele izginjati njene stare diplomatske ustanove, v katerih se je tako srečno izživljal liberalizem devetnajstega stoletja. Hudomušna nagajivost usode se je poigrala z evropskimi narodi ravno takrat, ko je interesna sfera evropske pravice zahtevala, da naj vsi evropski narodi zažive harmonično. Kajti vsega, kar si je zapadnoevropska demokracija ustvarila v devetnajstem stoletju, niso hoteli več priznati potem, ko je ista demokracija doprinesla dokaz svoje upravičenosti. Ko je namreč ta demokracija v svetovni vojni zmagala, je bila njena dolžnost, da ostalim narodom, ki so po tej zmagi demokracije začeli rasti v oblikovanje lastne demokracije, dokaže, da je zakonitost demokracije pravičnejša od božje-pravnega dinastičnega absolutizma. Po Versaillesu l. 1919. pa do l. 1925., ko se je z vstopom Nemčije v Zvezo narodov skušal ustvariti ženevski protokol, se zmagovita demokracija ni mogla organizirati tako kot je bila njena logična nujnost. Usoda Versaillesa je bila tako l. 1925. že dvakrat zapečaten, ženevski Zvezi narodov pa je bil zadan sunek, ki jo je že takrat obsodil na počasno umiranje, ker je pravzaprav že neuspeh ženevskega protokola v naprej onemogočil sleherno pozitivno rešitev razorožitvenega problema.

Takrat pa se začne v Ženevi igra, ki bi ji v njeni baročnosti lahko prisodili, da je bila tudi malo patološka. Francoska politika je nenadoma opazila, da je popolnoma osamljena in to po silno krivičnem naključju. Saj je pravkar ustvarila v vsem človeštvu čudovit vtis, da je slednjic vendarle francoska diplomacija tista, ki rešuje vse tradicije evropskega liberalizma, evropskega humanizma, v svetu pa zagovarja osnove onega večnega pacifizma, ki se da kvečjemu primerjati s požrtvovalnostjo krščanskega misijonstva. Francoske politike se je polastila tista panika, ki je bila popolnoma v skladu s takratnim stvarnim položajem. Kajti vsa njena notranja politika se je postavila v znak levičarstva, ki sta ga vodila radikalni republikanec Edouard Herriot in socialistični internacionalc Leon Blum. Ta notranje politična usmerjenost pa je bila tako iskrena, da je glasno terjala, da mora francoska politika vključ vsemu ostati to, kar je zmiraj bila: občestvena, do skrajnosti miroljubna in republikansko čednostna.

Vse drugo se je nato moralo razvijati samo od sebe. Briand je moral igrati politiko na dveh ravninah. V Ženevi je kmalu postal prosluli in priljubljeni apostol miru, v Parizu pa je moral proti svojemu srcu v interesu patriotizma zagovarjati politiko zvez in blokov, v katere sam ni prav nič verjel. Obenem s pripravami za manifest o panevropski uniji je sklepal vojaške in prijateljske pakte, v katere sam ni verjel. Ker je neuspeh ženevskega protokola uničil smiselnost poreskega bloka, je francoska politika podpirala blok Male antante. Ko se je rušil Versailles, so se začele sklepati križne vojaške pogodbe. Ko je začela toniti Ženeva, ji je Briand zapel še labudjo pesem, ki je njegova himna o evropski uniji.

II.

Francija in njena politika pa je kljub temu ostala ujeta v politiko, ki jo je začel Briand. Razočaranje, ki ga je doživel francoski narod po l. 1950., ko je Briand propadel s svojim manifestom o evropski uniji, ga ni prav nič oropalo bistva njegovega političnega poslanstva v reorganizaciji Evrope in sveta. Leta 1924. je zmagal levičarski kartel, ki je započel politiko Locarna. Leta 1928. je zmagala leвица, ki zopet poraza z ženevskim protokolom ni vzela preveč žalostno. Leta 1932. pa je kljub porazu evropske unije v Ženevi zmagal zopet levičarski kartel, ki danes vkljub Hitlerju in Mussoliniju zahteva nadaljevanje Briandove politike.

Briandova zasnova nove zakonitosti v Evropi je bila še enkrat po njegovi smrti odobrena. Osebnost, ki bo prevzela Briandovo nasledstvo, naj preide k ustvarjanju novih metod v dosego Briandovega cilja. Paul-Boncour naj samo dokaže, da je francoski državljani danes vzgojen že dovolj demokratsko in kot dovolj suveren politični mislec, ki lahko v oblikovanju svoje diplomacije prevzame nasledstvo za bivšimi aristokratskimi razredi v Evropi, ki so lahko celo iz božjopravnih osnov svojih političnih sistemov prav na isto vprašanje danes pristajali, jutri pa ne. Prvenstvo v pravilni in edino pravični evropski enotnosti ostaja tako danes francoski politiki. Gre samo za to, da se dokaže, da je francoski demokrat sposoben ustvariti si v svoji politiki iste metode, ki naj ustvarijo temelje moderne diplomacije dvajsetega stoletja.

Danes pa se vrši vsa evropska politika v smeri, ki se zdi, da nasprotuje težnjam francoske politike. Danes je v Berlinu na površju Hitler. V Rimu se Mussolini odločuje za korporativno ustavo Italije, to je za korporativni sistem, ki je sposoben, ogoljufati vse človeštvo za politično primarnost vsega njegovega individualnega ustvarjanja. Francoska diplomacija pa s Paulom Boncourjem na čelu pravi, da veruje v zmago evropske unije. In da je ironija še večja, pa ista francoska demokratska diplomacija danes v srednji in bližnji vzhodni Evropi na vso moč podpira tiste politične sisteme, ki ubirajo predvsem pota, ki so bolj podobna smerem in ideologiji Hitlerjeve in Mussolinijeve politike nego pa smerem in ideologiji francoske demokratske diplomacije. Če že v romantični viziji Briandove evropske unije ta dvoličnost ni prišla do izraza, potem sedaj v metodiki Boncourjeve politike ta dvoličnost bolj odbija nego osvaja.

Vendar pa se je Paul-Boncour odločil za edino pot, ki naj reši bistvenost evropske politike dvajsetega stoletja. Katastrofa, ki se je zaključila l. 1918. je bila vendarle toliko uspešna, da versailleski kongres l. 1919. ni bil le kongres evropskih zablod in krivic. Če se torej danes francoska politika v svoji metodiki uradno še naslanja nanj, potem dela to le toliko, da reši videz kontinuitete, ki je v politiki zmiraj simpatična, če ne že prodorna. Izraz kontinuitete pa naj bo le toliko, kolikor rešuje ideal Versaillesa, ki je in ostane zmaga demokracije nad božjopravnim absolutizmom, četudi se je to zgodilo le delno. Vsa francoska demokracija se je v devetnajstem stoletju namreč toliko konsolidirala, da je zmagala nad dvema glavnima absolutističnima režimoma v Evropi. In ta dokaz je vendarle vreden popolne afirmacije tudi v novi Evropi, dasi mogoče še le samo za polovično ceno. Če se danes že govori o reviziji mirovnih pogodb, potem francoska diplomacija danes gotovo priznava upravičenost pravilne revizije, ne bo pa nikdar priznala revizije bistvenih osnov versailleskega političnega pravdoreka, ker so ti v svojih demokratskih temeljih preveč občečloveški in pregloboko utemeljeni v sodobni duhovnosti, da bi jih mogel kdo zanikati in zatajiti.

Fašizem, ki ga danes vodi Mussolini pa je vendarle prehud demanti iskrenosti te francoske politike. Saj vendar ni državnika, ki bi mogel biti toliko nepa-

triotičen, da bi v današnji načelni sovražnosti med fašizmom in demokracijo tvegali politiko svoje domovine za samomorilne evangelije demokratske evropske unije. Saj se vendar zdi, da bo Evropa kmalu vsa fašistična. To pa še prav močno potrjujejo zadnje diplomatske pogodbe, ki jih je sklenil Paul-Boncour. „Pakt četvorice“ in „pakt Male antante“, „vzhodni pakt“ in snujoči se „balkanski pakt“ dokazujejo, da se v organizaciji Evrope ustvarja ona blagodejna doba načelno določenih pozicij, ki je bistvu mirnega razvoja evropske politike mnogo bližja negoli zabrisana zmedenost, ki se je hotela v Ženevi izživljati tako, da je zaradi svoje čustvene primarnosti bila zmiraj izpostavljena trenutnim reakcijam, ki se v zgodovini zapisujejo z imeni kot so vojna, romantična revolucija in podobno.

Tako se francoska diplomacija v tej novi politiki odločuje za osovraženo politiko tradicij. Boncourjeve metode postajajo danes metode svete alijanse iz l. 1815. Njegovo zaračunavanje mednarodnih komponent pa bo najbrž kmalu podobno metodam evropskega koncerta od l. 1830. do l. 1856., ki je tako krivično in le delno reševal belgijsko neodvisnost in italijansko združitev; v srednji Evropi pa se danes lahko ustvarijo primeri, da nam našo usodo odloči kak nov evropski direktorij, kakor je to storil oni evropski direktorij l. 1878., ki je na berlinskem kongresu tako čudaško zavozljal vprašanje bolgarske neodvisnosti in usodo Bosne in Hercegovine.

Boncourjeva diplomacija se tako odločuje za metode kakršne so imeli tisti politični sistemi, ki so bili večinoma zmiraj protiljudski in o občestveni politiki niso nikdar hoteli slišati drugače, kakor če je bila povezana na ozire imperijalizma ali pa kapitalističnega interesa. Ta metoda je res do danes mogoče edino možna. Tisti idealizem, ki ga pa francoska politika še zmiraj zagovarja, pa lahko v teh oblikah francosko politiko le kompromitira.

III.

Vendar pa ta usmerjenost moderne francoske politike prav nič ne zanikuje tega, kar je hotel ustvariti s svojim manifestom o evropski uniji Briand in ga kot dedščino zapustil Boncourju. Francoski narod danes vkljub temu, da vsa srednje-evropska demokracija tone v fašizmu in se ruski režim zmiraj bolj oblikuje kot avtokratski režim proletarske diktature, ostaja hkrati z angleško in mogoče tudi že špansko demokracijo kot celota zagovornik demokratskega političnega izživljanja. Kakor pa odločajo v borbi za vrednost osebnosti, predvsem njena morala in duhovna moč, tako si naj tudi francoski narod ustvari v novi Evropi ono mamljivost neizmernih političnih čednosti in vrednot, ki ga je usposobila za to, da lahko danes vkljub polomu Versaillesa, vkljub razmahu fašizma in vkljub prodoru sovjetizma še veruje v bodočnost evropske unije.

Napačno bi bilo misliti, da se danes francoska diplomacija s paktiranjem s fašizmom in sovjetizmom hkrati odločuje za varljivo politiko mirne evolucije ali pa za politiko zaviranja in izrabljanja. Šola, ki jo je morala prehoditi francoska demokracija v dobi devetnajstega stoletja, je vendarle dovolj poučna, da tudi najbolj tradicionalističen francoski diplomat ne bi mogel verjeti v razvoj, ki bi bil dosedanjim francoskim izkušnjam nasproten. Borba francoskega naroda za svojo osebnost kot celoto v okviru demokratskega političnega programa je trajala sto let in je morala preboleti tri večje vojne in štiri revolucije. Vsaka vojna in revolucija je doživljala tiste reakcije, ki so tako podobne reakcijam nemškega in italijanskega naroda za oblikovanje svoje osebnosti sedaj po svetovni vojni. Dasi pa sta osebnosti Gambette in Derouledea, ki sta reševala francoski narod po katastrofi l. 1871. tako podobni osebnosti Hitlerja in Mussolinija, je vendarle patriotizem

teh dveh političnih tribunov izignil pred političnimi vrednotami, ki sta jih evropskemu človeštvu ustvarila francoski naturalizem in simbolizem, ki sta ravnotako daljna otroka katastrofe francoskega naroda pri Sedanu. Duhovni obraz sodobne stiske v srednji Evropi gotovo nista ne Hitler in ne Mussolini, ampak najbrž že mnogo bolj Benedetto Croce, Guglielmo Ferrero, Romain Roland. Dasi je nadalje „pakt Male antante“ popolnoma konservativnega značaja, je vendarle gotovo, da je danes humanist „Masaryk ideološko večji porok za pravilen razvoj v srednji Evropi negoli oni bodoči imperator srednje Evrope, ki bi hotel zavozlanost srednje Evrope razvozlati v prid temu ali onemu srednjeevropskemu imperializmu. Ne gre pa tukaj le za izrabljanje primerjalne metode. Panevropa lahko vkljub zgodovinskim dejstvom ostane le še utopija, ki jo hoče francoska demokracija izrabiti sebi v prid, dočim jo lahko prav tako smiselno sovjetskega pojmovanja nove mednarodne ustave reši po svoje, ker je ta danes že bolj revolucijonarna nego pa je revolucijonarna zamisel francoske demokracije. Francoski diplomaciji pa gotovo ne gre za to, da bi revolucijonarnost demokracije v borbi za evropsko unijo izigravala proti revolucijonarnosti sovjetskega bloka in zato ni pakt Francije s sovjetsko Rusijo nič manj revolucijonaren za Francijo in reakcijonaren za Rusijo, kakor ni reakcijonarna prisotnost francoske demokracije v „paktu četvorice“, dasi je politika tega pakta zamišljena čisto reakcijonarno.

Metode Boncourjeve politike so čudaške, kakor so razmere, v katerih živimo čudaške. Vsebina Boncourjeve politike je pa ista kot je vsebina Briandovega manifesta o evropski uniji. Samo da je še za spoznanje bogatejša od Briandovega manifesta: če je namreč danes metoda francoske diplomacije navidez kontradiktorna, potem je pa pojmovanje Boncourjeve politike pristno. V skladu z značajem in miselnostjo francoskega naroda vzdržuje namreč vprašanje evropske unije na višji ravni. Evropska unija ne more biti izraz diplomatske zmedenosti kot jo predstavljajo trenutno „pakt četvorice“, „pakt Male antante“ in „vzhodni pakt“. Politika evropske unije je v bistvu „presveta“ stvar, da bi mogla biti le izraz novega svetovnega političnega ravnovesja. Vprašanje evropske unije se ne more rešiti drugače kot z istočasnim reševanjem in rehabilitiranjem vseh človeških političnih vrednot, ki so danes dobile izpačen in krivično značilen pomen. Te vrednote pa se ne morejo rešiti drugače kot tako, da se narodi in razredi, ki so nositelji in oblikovalci teh čednosti, zopet zavedo svoje politične osebnosti.

Lahko bi imenovali to politiko borbo za zmago lepih čednosti v politiki. Boncourja samega se je oprijela legenda, da je Robespierre dvajsetega stoletja. Kakor je onemu Robespierreju iz revolucije šlo predvsem za to, da reši čednosti francoske revolucije v svojem osebnem smislu, tako gre danes francoski politični filozofiji za to, da vprašanje evropske politike reši na univerzalni ravni. Manj važno je, ali bo evropska unija izraz popolne demokracije. V tej borbi za novo organizacijo Evrope gre francoski politiki le za to, da sleherni evropski narod, pa če tudi najmanjši, odgovori na zahteve svoje politike, ker je brez tega odgovora harmonična ureditev evropskega sožitja nemogoča. Včasih se ti odgovori izvojujejo mirno, še češče pa v obliki socialnih in kulturnih pretresov. Ti pretresi pa stalno izzvenevajo v strog puritanističen smisel, in temu političnemu puritanizmu Boncourjeva diplomacija s povdarjanjem intransigentne potrebe in pravice vsakega naroda po svoji politični suverenosti, utira čudno vijugasto pot. Če je evropska unija utopija, potem je ta pot prebrisana politična taktika. Ker pa francoski narod preveč spoštuje pridobitve svoje stoletne revolucije, ne bi dovolil, da bi se njegov politični mesijanizem tako izrabljal in potem tudi evropska unija ni utopija.

R u d a J u r č e c.